Dilemmaer ved selvmordsforebygging

Anmeldelse ved Kim Larsen

DEREK BEATTIE & DR. PATRICK DEVITT:

Suicide. A modern obsession.

Dublin: Liberties Press. 2015.

ISBN: 9781909718296.

224 sider.

Boken tar for seg selvmordsforebygging i både teori og praksis, med særlig fokus på dilemma som kan oppstå i gjennomføringen av selvmordsforebyggende tiltak. Etter en lengre historisk innledning hvor vi følger holdningene til selvmord opp igjennom historien, blir følgende tema behandlet; forholdet mellom psykiske lidelser og selvmord, hva som kan være implikasjonene av forskjellige perspektiver på selvmord, impulsive selvmord, sosiale og økonomiske forholds betydning for selvmord, medieomtale av selvmord, etiske overveielser om selvmord, eutanasi og assistert selvmord (kapittel 1-9). I bokens annen del gjennomgås forskjellige selvmordsforebyggende tiltak og konsekvensene selvmord kan ha på etterlatte (kapittel 10-15).

En mistanke om at en bok på kun 224 sider vanskelig kan dekke et så betydelig spekter av både teoretiske og praktiske problemstillinger uten å bli overfladisk og forenkende bevirker at jeg starter lesningen med en uttalt skepsis. Denne forsvinner imidlertid fort i møtet med en tekst som både er pedagogisk medrivende og faglig sofistikert. Boken er holdt i et tilgjengelig men samtidig presist språk. Bokens bredspektrede tematikk belyses av en variert blanding av forskningsfunn fra suicidologien, praktiske eksempler, og interessevekkende faktaopplysninger. Forfatterne bruker fremstillingen som et fundament for å stille tankevekkende spørsmål: Hvorfor brukes det betydelige ressurser på selvmordsforebyggende tiltak man er høyst usikker på effekten av? Kan velintenderte selvmordsforebyggende tiltak på individnivå også ha uheldige effekter? Vil ikke selvmordsreducerende tiltak være et mer dekkende begrep enn selvmordsforebyggende tiltak, siden ordet forebygging kan skape inntrykk av at alle selvmord kan forhindres når dette er helt utopisk? Hvorfor er ikke eksperter i stand til mer presist

å vurdere selvmordsrisiko? Kan innleggelse i psykiatrisk institusjon etter en suicidal krise noen ganger snarere være utført for at den som henviser skal ha «ryggen fri» og for å etterkomme et ønske fra en panikkslagen familie, enn for den selvmordsforebyggende effekten en innleggelse angivelig har? Kan dagens intensjon om å destigmatisere selvmord ha den funksjon at selvmord settes på den offentlige agenda på en måte som også fjerner funksjonelle tabuer og gunstige kulturelle og symbolske sperrer mot selvmord, og bidra til flere selvmord ved at det fremstilles som mer akseptabelt?

Som det fremgår berører forfatterne essensielle dilemmaer og fokuserer på problematiske sider ved selvmordsforebygging. For oss som arbeider med selvmordsforebygging er spørsmålene ubehagelige. Det er derfor desto viktigere at de blir stilt. Nettopp i en tid hvor selvmordsforebygging endelig har fått en plass i samfunnet og på den offentlige agenda er det lett å underslå ubehagelige spørsmål som angår mulige uforutsette uheldige effekter av våre velintenderte tiltak. Men som Nietzsche påpekte er det viktigste ikke å være ved sine meningers mot, men å ha mot til stille spørsmålstegn ved sine meninger. Forfatterne stiller spørsmålene, oppsummerer forskningen og resonnerer rundt dilemmaene på en balansert og nyansert måte som tvinger leseren til å tenke selv og til å trekke sine egne konklusjoner.

Forfatterne er fra Irland, og mange av eksemplene som gjennomgås, både når det gjelder enkeltkasus, debatter og lovgivning, er hentet derfra. Dette begrenser imidlertid ikke bokens generaliseringsverdi når de bakenforliggende problemstillingene er av generell karakter og av allmenn faglig interesse.

Beattie og Devitt fremlegger metodeproblemer i suicidologien og suicidologiske forskningsfunn som et bakgrunnstappe for selvmordsforebyggende tiltak og for kliniske intervensjoner. Dette er en essensiell tilnærming etter mitt skjønn. Uten grundig kunnskap om det suicidologifaglige bakteppet vil kliniske vurderinger uvegerlig bli skadelidende, gjerne da på den måten at en konsekvent vil overvurdere risikoen for selvmord.

Suicide. A modern obsession er en god innføring i selvmordsforebyggende tiltak og deres (i mange tilfeller høyst usikre) vitenskapelige grunnlag og (dessverre også ofte usikre) effekt på å forhindre selvmord, noe som skaper betydelige etisk betonte dilemmaer. Det å skrive en så rikholdig og samtidig så stringent innføringsbok om vanskelige dilemmaer i selvmordsforebyggende arbeid er ingen liten prestasjon. Dette er et svært vellykket eksempel på populariserende suicidologi.